

Twee minuten-recensie

Het verhaal van Vlaanderen: aflevering 9 De Grote Oorlog

Waarom je de aflevering moet kijken

Een boodschap als 'nooit meer oorlog' is in deze tijden belangrijker dan ooit.

U vindt de serie op z'n best als die mythes kan ontkrachten. In deze aflevering leert u dat 'vrouwen aan de haard' nog maar zo'n 100 jaar oud is en dat de Vlamingen niet zomaar de dood werden ingejaagd tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Waarom je de aflevering beter vermijdt

De aflevering heet 'De Grote Oorlog', maar over het militaire aspect wordt niet al te veel verteld.

Als u beelden wil zien van een uitzichtloze oorlog en van geweld in de straten van Antwerpen, dan kan u even goed het journaal opzetten.

Wat je kan leren uit deze aflevering

In de voorlaatste aflevering van de reeks keert Tom Waes terug naar de Eerste Wereldoorlog en het interbellum. We krijgen te zien hoe de oorlog verliep voor de modale soldaat en hoe het conflict de samenleving veranderde in de twintig jaren na de oorlog, van de invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht tot de opkomst van extreemrechts.

De belangrijkste les die deze aflevering leert, is dat oorlog iedereen raakt en nooit echt stopt. De episode focust namelijk niet zozeer op de Eerste Wereldoorlog zelf en haar militaire verloop, maar wel op de gruwel die mensen werd aangedaan tijdens het conflict. De verhalen die we te zien krijgen, zijn niet die van de dappere soldaten die overwinningen behalen, maar wel die van gerekruteerde burgers die elke dag proberen te overleven in barre omstandigheden. Maar het zijn niet alleen de soldaten die moeten lijden. We krijgen ook beelden te zien van de burgers uit het bezette België, die in onzekerheid afwachten of hun kinderen terug naar huis komen. Maar de meest interessante insteek over de oorlog die dit programma biedt, zijn de psychische gevolgen die de soldaten achteraf meenamen naar hun dagelijkse leven. Als soldaat kon je immers tegen niemand vertellen wat je aan het front had meegemaakt, omdat het daar zo gruwelijk was. Wat zouden je kinderen wel niet van je denken als ze wisten dat papa mensen had neergeschoten? Dankzij dit grote taboe rond de oorlog ontstaat ook de IJzerwake, die oorspronkelijk bedoeld was om oud-strijders te laten samenkomen om de oorlog te herdenken en lotgenoten te ontmoeten. De oorlog bleef (en blijft) zo toch nog voortleven, vele jaren na hij beëindigd is.

Verder is het de eerste keer – afgezien misschien van de 'speciale' aflevering rond de Guldensporenslag – dat een episode werd opgebouwd als een persoonlijk verhaal en niet zozeer als enkele verzamelde fragmenten met een rode draad. We volgen namelijk alle gebeurtenissen door in te zoomen op één gezin en krijgen zo de belangrijkste maatschappelijke veranderingen uit deze periode mee. Onze ontmoeting met dit gezin vindt

plaats tijdens de Eerste Wereldoorlog, waar we de twee broers Staf en Maurice samen zien afzien in de loopgraven. Hier krijgen we al meteen een extra scheut drama wanneer Staf probeert om zelfmoord te plegen en Maurice hem wil tegenhouden, maar daarbij zelf dodelijk gewond raakt. De volgende keer dat we de familie te zien krijgen, is Staf getrouwd met zijn vrouw Céline en hebben ze een zoon genaamd Hendrik. Aan de hand van dit gezin vertelt Tom hoe de vrouw aan de haard is beland, hoe de sociale wetgeving voor nieuwe vrijetijdsbesteding zorgt en wat de oorlog nog steeds doet met de oud-strijders. Ten slotte krijgen we te zien hoe de kleine Hendrik opgroeit en zich laat beïnvloeden door de nieuwe extreemrechtse ideeën die overal verspreid geraken. Door al deze gebeurtenissen zo in beeld te brengen, kan je deze gebeurtenissen veel beter in hun context zien. Het is namelijk makkelijker om te snappen wat de gevolgen van de oorlog zijn wanneer je een ‘persoonlijk’ verhaal te zien krijgt.

Het beste stuk

In de voorbije afleveringen maakte het programma graag gebruik van incidenten die klein lijken maar uiteindelijk grote en onverwachte gevolgen hebben. We hebben dat al gezien bij de opstand in Brussel tegen Willem I, die leidde tot de Belgische onafhankelijkheid. Of bij de algemene staking van 1893, die het algemeen meervoudig stemrecht tot gevolg had. Ook in deze aflevering worden dit soort ‘kleine maar belangrijke’ incident aangehaald. Bij een confrontatie tussen leden van de socialistische partij en de extreemrechtse ‘realisten’ worden Albert Pot, een socialist, en Theofiel Grijp, een havenarbeider die tussenbeide probeert de komen, vermoord. De begrafenis van beide heren groeide uit tot een algemene staking, waarbij bijna een half miljoen mensen het werk neerlegde. Deze staking zal er uiteindelijk voor zorgen dat de regering het minimumloon invoert en dat iedereen zes wettelijke verlofdagen krijgt. De volgende keer dat u op een vrije dag naar de zee gaat, mag u dus martelaars Pot en Grijp bedanken.

De meest opvallende quotes

“De vrouwen hadden de oorlog dus ook gevoeld, maar met hun miserie werd blijkbaar minder rekening gehouden. En het zal niet de laatste keer zijn dat er boven hun hoofden van alles wordt beslist.”

“Als er iets is wat ik zelf geleerd heb in deze reeks, dan is het dat de geschiedenis en de realiteit vaak ingewikkelder in elkaar zitten dan dat ze achteraf worden verteld.”

“De Grootte Oorlog”, documentaire, Het Verhaal van Vlaanderen. (VRT, 26 februari 2023). Recensie door Alexander Hilkens.